

Aftenposten
29/7/51
100507

Kunnskap fjerner mystikk

Det ser ut til at det er et klart flertall i den norske befolkning for at man ved å bringe kunnskap om tidligere norsk nazisme, kan fjerne noe av mystikken omkring den. Dette kommer frem i den undersøkelse som Aftenposten i samarbeide med Stein Ugelvik Larsen har gjennomført.

I Aftenposten igår viste man resultater som fortalte at svært mange hadde sett programserien om nazistene. «I Solkorsets tegn» — og at de fleste mente at det var riktig å sende programmene. I sin begrunnelse for dette svarer 57% av de som ble intervjuet at de er «enig» at programmene ble vist, for nå vet folk hva nazistene sto for og mystikken og hemmeligheten om dem har fallt bort, 38% er uenige i dette. Blant dem som er «enig» at kunnskap fjerner mystikken og hemmeligheten om nazistene finner vi høyest andel blant personer mellom 30 og 59 år, størst andel i Trøndelag og Nord-Norge og blant dem i de høyeste inntektsgrupper. Av de som er intervjuet i tettbygde strøk er 68% «enig» at kunnskap fjerner mystikk. Ser man på forskjellen mellom folk av ulike partisympati finner vi at blant SV-sympatisører er det like stor andel som er «enig» som «uenige». Kontrasten finner man blant Høyre-sympatisører og Senterparti-sympatisører der 63% er «enige», mens 30-36% er «enige».

De eldste frykter virkningen mest

I undersøkelsen, som ble administrert av Norsk Opinionsinstitutt, fremgår det videre at det er blant de over 60 år at størst andel sier seg «enig» at programserien «I Solkorsets tegn» fremmer interessen for nazisme og er derfor uheldig.

Denne aldersgruppe har selv opplevd nazismen i praksis og forskjellen til gruppen under 30 år, som er født etter 1951, er på hele 16%. Blant de yngste er det 72% som er «enig» at pro-

grammene er uheldige. Det er liten forskjell i folks oppfatning om at programmene var «uheldige» etter bosted i landet, men vi finner at inntekt igjen slår sterkt ut: Personer i laveste innteksgrupper har en ulik svarprofil i forhold til dem i de midlere og høyere inntektstypene: jo høyere inntekt jo mindre frykter man virkningen av «I Solkorsets tegn». Den største forskjellen blant dem som ble intervjuet finner vi når vi sammenligner etter partisympati. Venstre-sympatisører ligger høyest i å være «enig» at programmene er uheldige, mens Senterparti-folk er mest «enig» at programmene er uheldige.

Kristelig Folkepartis sympatisører har lav andel som er «enig» at programmene er uheldige. Det danner seg da en viss skala fra «lavest» i Venstre, via Høyre, Arbeiderpartiet og SV og med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet som «høyeste» med tanke på hvem som frykter mest virkningen av programmene.

Lite balanse i programmene

I debatten i norsk presse har det vært et flertall av innleggene som har gått i retning av å påpeke at Hågen Ringnes og hans medarbeidere var «for snille» med de tidligere NS-medlemmene som var med i programmene.

Dette inntrykket reflekteres også sterkt i intervju materialet. 80% av de spurte sier seg enig i at «programmene var for lite balanserte. Nazistene ble ikke vist som de virkelig var». Dette kan dels være den almindelige utbredte holdning, direkte fra programmene, men også en viss side-effekt av avisdebatten etterpå. Ser vi på fordelningene av svarene, over rekken av ulike kjennetegn ved de intervjuede, er det en viss variasjon, men ikke så stor som i de spørsmål vi har nevnt foran. Høyest andel som er «enig» at programmene var for lite balanserte finner vi blant personer over 60 år, noe mer blant kvinner enn blant menn, noe mer blant de laveste inntektsgrupper enn i de høyere, noe mer i spredtbygde kontra tettbygde (men mest enignet om «lite ba-

lanse» i hyene.) Venstresympatisører er mindre enige enn de andre om manglende balanse (de har også størst andel vet ikke) mens Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har størst vekt mot «lite balanserte».

Ikke hån mot krigsveteraner.

Flere innlegg i avisene etter at serien var avsluttet, kritiserte «I Solkorsets tegn» fordi man mente at serien var nesten en provokasjon mot dem som hadde lidt mest under krigen og særlig krigsveteranene.

Et overveldende flertall av de spurte er «enig» i dette. Bare 31% av de spurte er enig i at «Programmene er en hån mot krigsveteraner og mot dem som mistet sine under krigen, og at de derfor ikke burde vært sendt». Men forskjellen slår sterkt ut blant de ulike grupper. Størst andel av de eldre har

følt at programmene ikke burde vært sendt, mens bare 21% av de yngre mener dette. Generasjons-uenigheten ser vi et stort nettopp på dette spørsmålet.

Det er liten forskjell mellom menn og kvinner, og bosted og geografisk tilholdsted slår lite ut, unntatt for dem som bor i Trøndelag og Nord-Norge der en lav andel på 24% mener at programmene ikke burde vært sendt. Inntektsforskjell slår igjen sterkt ut. Størst andel av de med høyeste inntekt er «enige» i at «programmene var en hån mot krigsveteraner og mot dem som mistet sine kjære», mens det bare er halvparten av dem med lavest inntekt som mener dette. Partisympati slår ikke så sterkt ut i svarfordelingen. Senterpartisympatisører og Høyre-sympatisører har størst andel av «enig» i at programmene var en hån, mens andelen er mer lik blant de andre.

Spørsmål og svar

Spørsmålene (for dem som hadde svart at de hadde sett programmene — 63% av alle spurte) «Jeg (intervjuete) skal nå lese opp for Dem noen synspunkter på disse programmene og jeg ber Dem erklære Dem

enig eller uenig i hvert enkelt av dem».

Spørsmål 1: Det var riktig at programmene ble vist, for nå vet folk hva nazistene sto for og mystikken og hemmeligheten om dem har falt bort.

	Kjønn			Alder			Politisk sympati						
	Tot.	mann	kvinn.	under 30 år	30-59 år	over 60 år	Kr.			An-			
							A	H	F	SV	V	S	dre
Enig	57	57	57	55	61	53	54	63	53	47	49	63	46
Uenig	38	39	38	40	35	43	41	36	45	47	41	30	45
Vet ikke	5	4	5	5	4	4	5	1	2	5	10	7	9
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Base	632	345	287	157	305	170	226	178	50	37	30	33	15

Spørsmål 2: Programmene fremmer interessen for nazisme og er derfor uheldige.

	Kjønn			Alder			Politisk sympati						
	Tot.	mann	kvinn.	under 30 år	30-59 år	over 60 år	Kr.			An-			
							A	H	F	SV	V	S	dre
Enig	32	30	34	26	29	42	34	30	37	36	27	41	16
Uenig	64	67	60	71	66	54	61	68	59	61	73	52	84
Vet ikke	4	3	6	3	5	5	5	3	4	3		7	
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Base	632	345	287	157	305	170	226	178	50	37	30	33	15

lerner mystikken

lanse» i byene.) Venstresympatisører er mindre enge enn de andre om manglende balanse. (de har også størst andel vet ikke) mens Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har størst vekt mot «lite balanserte».

Ikke hån mot krigsveteraner.

Flere innlegg i avlsene etter at serien var avsluttet, kritiserte «I Solkorsets tegn» fordi man mente at serien var nesten en provokasjon mot dem som hadde mest under krigen og lig krigsveteranene.

Et overveiende flertall av de spurte er «uenig i» dette. Bare 31% av de spurte er enig i at «Programmene er en hån mot krigsveteraner og mot dem som sat sine under krigen, og at derfor ikke burde vært sendt». Men forskjellen slår sterkt ut blant de ulike grupper. Størst andel av de eldre har

følt at programmene ikke burde vært sendt, mens bare 21% av de yngre mener dette. Generasjons-uenigheten ser vi er stor nettopp på dette spørsmålet.

Det er liten forskjell mellom menn og kvinner, og bosted og geografisk tilholdsted slår lite ut, unntatt for dem som bor i Trøndelag og Nord-Norge der en lav andel på 24% mener at programmene ikke burde vært sendt. Inntektforskjell slår igjen sterkt ut. Størst andel av de med høyeste inntekt er «uenige i» at «programmene var en hån mot krigsveteraner og mot dem som mistet sine kjære», mens det bare er halvparten av dem med lavest inntekt som mener dette. Partisympati slår ikke så sterkt ut i svarfordelingen. Senterpartisympatisører og Høyresympatisører har størst andel av «uenig i» at programmene var en hån, mens andelen er mer lik blant de andre.

Fra den del av undersøkelsen som er vist idag, og fra Aftenposten igår, får man et klart bilde av at «I Solkorsets tegn» har blitt mottatt med ulike reaksjoner i Norge. Det bilde som foreløbig tegner seg fra dem som har sett serie viser at de eldre, som har opplevd krigen, på de fleste spørsmål, og i langt større grad enn de yngre, har reagert negativt på programmene. De eldre er i større grad redd for virkningen av dem og opplever dem kanskje som en provokasjon mot de inntrykk som de personlig har fra krigstiden. De yngre er mer åpne og tilsynelatende mer villige til å godta at kjenskapet til nazisme blir spredt og at man kanskje må tape litt i balanse for å få de rette trekkene ved nazismen frem. Stort sett er svarmonstrene ikke ensidige og det er stor spredning på alle spørsmålene i fordelingen av «enig» og «uenig».

vil ulydighet til det at enkelte grupper stiller seg på siden av samfunnet, i opprør eller passivitet.

Derfor må diskusjonen ha mange sider. Steenbuch tar for seg lovverket. Hans eksempler er viktige for den som berøres, men synes nok så spesielle i forhold til de generelle tendenser han behandler. De er også preget av advokatens prosedyre for én part. Typisk er kritikken av at forslaget til eierleilighetslov forutsetter et kvalifisert flertall blant leieboerne for omgjøring av en leiegård. Jeg kan ikke se at en slik mindretallsgaranti skal være i strid med demokratiske prinsipper.

De fleste av Steenbuchs eksempler er knyttet til taksering av andelsleiligheter — og sett fra selgerens interesse. Men takstene (som er hevet betydelig i de senere år) må jo bygge på en avveining mellom kjøper og selger; i et boligbyggelag vil f.eks. begge ha rettigheter ervervet gjennom medlemskap. (Jeg er imidlertid enig med Steenbuch i at de store forskjellene vi har sett mellom skifterettens og prisnemndens taksering i noen tilfeller er svært uheldige. Det problemet må løses ved den vurdering av takstsystemet som nå foretas på grunnlag av NOU 1981:5, Fast eiendom.)

Spørsmål og svarfordeling

Spørsmålene (for dem som hadde svart at de hadde sett programmene — 63% av alle spurte) «Jeg (intervjuere) skal nå lese opp for Dem noen synspunkter på disse programmene og jeg ber Dem erklære Dem

enig eller uenig i hvert enkelt av dem».

Spørsmål 1: Det var riktig at programmene ble vist, for nå vet folk hva nazistene sto for og mystikken og hemmeligheten om dem har falt bort.

Spørsmål 3: Programmene var for lite balanserte. Nazistene

ble ikke vist som de virkelig var.

	Kjønn			Alder			Politisk sympati						Andre
	Tot.	mann	kvin.	under 30 år	30-59 år	over 60 år	A	H	F	SV	V	S	
Enig	57	57	57	55	61	63	54	63	53	47	49	83	46
Uenig	38	39	38	40	35	43	41	38	43	47	41	30	45
Vet ikke	5	4	5	5	4	4	5	1	2	5	10	7	9
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Base	632	345	287	157	305	170	226	178	50	37	30	33	15

	Kjønn			Alder			Politisk sympati						Andre
	Tot.	mann	kvin.	under 30 år	30-59 år	over 60 år	A	H	F	SV	V	S	
Enig	80	79	81	75	78	89	82	79	88	85	77	88	79
Uenig	12	13	11	18	12	8	11	17	11	8	10	2	17
Vet ikke	8	8	8	7	11	4	7	4	2	9	13	10	5
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Base	632	345	287	157	305	170	226	178	50	37	30	33	15

Spørsmål 2: Programmene fremmer interessen for nazis-

me og er derfor uheldige.

Spørsmål 4: Programmene er en hån mot krigsveteraner og mot dem som har mistet sine

under krigen, derfor burde de ikke vært sendt.

	Kjønn			Alder			Politisk sympati						Andre
	Tot.	mann	kvin.	under 30 år	30-59 år	over 60 år	A	H	F	SV	V	S	
Enig	32	30	34	28	29	42	34	36	37	36	27	41	16
Uenig	64	67	60	71	66	54	61	65	59	61	73	52	84
Vet ikke	4	3	6	3	5	5	5	3	4	3	7	7	7
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Base	632	345	287	157	305	170	226	178	50	37	30	33	15

	Kjønn			Alder			Politisk sympati						Andre
	Tot.	mann	kvin.	under 30 år	30-59 år	over 60 år	A	H	F	SV	V	S	
Enig	33	32	34	21	33	44	35	33	39	30	28	28	36
Uenig	61	63	59	77	60	49	58	66	57	60	59	67	55
Vet ikke	6	5	6	2	7	7	7	1	4	10	13	5	9
Sum	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Base	632	345	287	157	305	170	226	178	50	37	30	33	15